

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat. Fost Magistrat Pro- decanul Baroului de Ilfov	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat	GR. CONDURATU Fost Consilier la C. de Apel București, Avocat	N. JAC CONSTANTINESCU Președinte la Curtea de Apel din București
RÉNÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris	V. DONGOROZ Confer. la Facult. de Drept din Buc. Avocat	CONSTANT IONESCU Avocat, al Statului. Doctor și Laurent în Drept Paris	ALFRED JUVARA Profesor Universitar Avocat	Dr. ȘT. LADAY Membru în Consiliul Legislativ
C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București	C. STOEANOVICI Dr. în Drept din Paris Avocat	GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Profesor Universitar Avocat	AL. VELESCU Dr. în drept din Buc Avocat
				I. GR. PERIȚEANU Avocat

Secretar de redacție: **E. C. DECUSARĂ**, Dr. în Drept din Paris. Directorul Statistice Judiciare.

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LEVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris.

Membru corespondent pentru Polonia: **EMIL ST. RAPPAPORT**, Președinte la Curtea de Casație din Varșovia.

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case com., Autorit.	1400 lei
" Avocați	1000 "
" Magistrați	800 "
6 luni prețul de sus pe jumătate	

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

In lunile Iulie și August
Apare odată la două săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București Strada Artei No. 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

S U M A R

- Prețuirea lucrărilor juridice românești, de Andrei Rădulescu.
- Curierul unei Martie, de Eug. Peit.
- Anteproiectul codului comercial și Societățile comerciale. Constituirea și funcționarea societăților (urmare), de prof. D. Găleşescu-Pyk.
- Aiurea și la noi, de N. Jac Constantinescu.

JURISPRUDENȚE:

- Curtea de Casație s. I: *Gr. Pronin cu Iulia Chiropol*. (Basarabia, Legi locale. Se aplică tuturor persoanelor cu domiciliul permanent acolo, nu numai pentru băștinași. Nu au fost precizate de nici o legiuire cari sunt aceste legi. Fiii naturali recunoscuți de tată prin acte scrise publice sau private. Dreptul lor în succesiunea tatălui. Condiții).
- *Limbajul juridic*, de Radu Dimiu, *recenzie* de Alex. Velescu.
- *Codul Muncii*, de D. Constantinescu, *recenzie*, de E. C. Decusară.

A apărut în Editura *Curierul Judiciar*: **LEGEA TIMBRULUI** și a impozitului pe acte și fapte juridice din 1 Mai 1927, cu toate modificările la zi, adnotată cu deciziile Comisiunii centrale, Jurisprudența română și streină la zi, precum și Comentarii de doctrină de **A. B. Plopul**, avocat. Volumul, format mare, conține 510 pag. *Prețul 300 lei.*

A apărut: **Legea pentru IMPUNERILE LA CONTRIBUȚIUNI DIRECTE**, pe anul 1931, însoțită de Expunerea de Motive, Avizul Consiliului Legislativ, Rapoartele dela Cameră și Senat și Circulara dată de Ministerul de finanțe pentru aplicarea legii. Adnotată și Comentată. Promulgată și publicată în „Monitorul Oficial” No. 47 din 26 Februarie 1931 de **A. B. PLOPUL**.

PREȚUIREA LUCRĂRILOR JURIDICE ROMÂNEȘTI

În epoca renașterii noastre naționale a început — între altele — să se manifeste și o dorință vie de a avea cărți de drept și legi în românește. Constatăm această manifestare din primele decenii ale secolului XIX și ea se accentuează mai ales după întocmirea Regulamentelor organice. Pe la 1840 apar primele încercări, unele în manuscris, altele tipărite, se înmulțesc după 1860 și în deosebi după unificarea legislativă dela 1864—65 când găsim cărți și chiar reviste speciale de Drept. Ele erau primite cu multă căldură, încurajate prin liste de abonați, în care figura tot ce era mai ales în țară și erau înfățișate ca lucrări, dacă nu de mândrie dar ca dovezi că și neamul românesc poate produce ceiace se găsea la alte neamuri.

Sub influența acestei stări sufletești și mai cu seamă a nevoilor, care creșteau pe măsură ce se înmulțeau legile, regulamentele și viața îmbracă noi forme, literatura românească progresa din an în an în diferitele ramuri ale Dreptului.

În ultimele decenii propășirea este puternică și ca număr de lucrări și ca valoare. Avem numeroase studii și cercetări în volume, broșuri, reviste, avem colecții de legi și jurisprudențe, avem adnotări valoroase, avem un serios început de critică juridică.

Și este îmbucurător că și în noile teritorii se înmulțesc lucrările în românește și se dezvoltă tot mai mult spiritul de unitate națională, care impune să avem o producțiune juridică unitară cu un cât mai pronunțat caracter românesc.

O comparație — chiar sumară — ne arată că

nu suntem mai prejos de multe popoare. Urmărească oricine publicațiile de Drept comparat și va înțelege și mai bine însemnătatea producției noastre juridice și că suntem superiori multora din vecinii noștri.

În această situație ne-am aștepta la o înțelegere exactă și la o prețuire justă a lucrărilor românești.

Totuși cu regret observăm că nu le prețuim sau nu le prețuim așa cum ar merita. *Avem nu numai o atracție deosebită ci un fel de admirație exagerată pentru lucrările streine*; trebuie să avem curajul s'o mărturisim. Variaza direcțiunea dragostei noastre; predominantă este aceia către cărțile franceze. Înainte de războiu începuse o îndrumare spre cărțile germane; s'a părăsit o vreme dar, pare că reînvie, sub diverse aspecte, acea tendință.

Indiferent însă de direcția în care ne îndreptăm gândurile, admirația pentru lucrările streine, există, și într'o largă măsură.

Oricât de bună ar fi o lucrare românească este, totuși, socotită inferioară celor streine, în genere. De ce? Nimeni dintre exagerații admiratori n'ar putea explica și mai vârtos justifica. „O fi bună și acea lucrare — este aproape totdeauna răspunsul dat cu o ușoară clătinare din cap — dar nu se compară cu un... „Parcă este o teamă generală de a afirma în chip hotărât — bine înțeles când este cazul — că este o lucrare bună, la înălțimea celor streine; parcă n'ar fi posibil ca unul al cărui nume se termină cu *escu* ori *anu* să facă lucrări de valoarea celor publicate de unul cu altă terminație la numele său.

Este o neîncredere — să nu încercăm a tăgădui — în puterea de producție a juriștilor români. Și este foarte curios că surprinzi această stare de spirit chiar la oameni cu bogată cultură, cu situații înalte, oameni chemați să aprecieze, să încurajeze și să îndrumeze literatura noastră juridică.

Așa de răspândită este această neîncredere în cât chiar unii dintre autorii, care pot fi socotiți frunțași ai acestei literaturi, au convingerea că — în nici un caz — lucrările lor n'ar putea fi comparate cu cele streine.

Tot din cauza acestei stări sufletești vedem — în lucrările românești — citate cu grămada din autorii streini ori trimiteri la ei și de abea, în câte un colțisor, ceva din autorii români. Cu cât vei cită mai multe lucrări streine cu atât pari mai savant, cu atât este mai tare afirmația scriitorului.

De asemenea, înaintea instanțelor judecătorești, este abundență de produse streine, mai ales doctrine, prea puține din cele românești.

A pleda, de pildă, aducând ca sprijin un autor român, un Popescu, care n'a avut altceva mai bun de făcut decât să scrie ceva în acea chestie, provoacă mai totdeauna dacă nu mai multă râutate, cel puțin un zâmbet ironic din partea adversarului. Înarmat cu Planiol, Aubry, Demolombe, cu Laurent,

sau alți auctori, deși poate că textul român diferă de al izvorului său. De multe ori, poate că și judecătorul, și el din aceeași școală și țară, fascinat de autoritatea scriitorului strein, se va decide cu greu, de nu-i deprins cu metoda interpretării științifice, în favoarea celui dintâi.

Și chiar când e vorba de lucrările unui Degrea, unui Tocilescu, Păucescu, Petrescu, Alexandrescu, Tanoviceanu, Cantacuzino, ca să nu vorbim decât de cei ce nu mai sunt, simți, în caz de nepotrivire între ei și cei streini, că nu-i destul curaj să li se dea precădere. E starea sufletească de care am vorbit la început, e acel ceva care parcă șoptește la ureche: „tot mai bine este cum zice marele cutare ori cutare ori Casația din...”.

Altă constatare: între cele streine, nu se face dese ori o bună alegere, desigur din cauză că nu se cunoaște suficient valoarea lor. E destul să fie o lucrare streină, restul nu interesează. De aceia nu este exclus să auzi citându-se lucrarea unui supleant, din cine știe ce țară, și nu binevoeste a cerceta sau măcar a afla de existența unui studiu similar, dar mult mai bun, făcut de un înalt magistrat, de un profesor sau de un distins avocat român. Se citează uneori ca jurisprudență hotărârea unui Tribunal strein — găsită într'o colecție frumos alcătuită — și se ignorează sau se trece pe planul al doilea o decizie a Casatiei române.

Așa de curioși suntem încât este destul ca o lucrare — de doctrină sau de jurisprudență — să apară într'o limbă streină și o socotim că este de mare valoare și ne și grăbim — când putem — s'o cumpărăm, cu toate că prețul, față de al celor românești nu ne-ar îndemna. Chiar o lucrare scrisă de un român — dacă apare într'o limbă streină — numai decât impresionează pe cei mulți și este decretată de seamă. Posibilitatea de a publica într'o limbă streină, poate cel mai banal studiu, face să se creadă că i-a dat și valoarea. Teze de doctorat, ori alte lucrări, care n'au aproape nici o valoare științifică, trec uneori drept opere de seamă pentru că sunt scrise în franțuzește, italienește ori nemțește în vreme ce altele foarte interesante scrise în românește sunt complect ignorate sau prea puțin știu de existența lor.

Din aceasta mentalitate decurg destule neajunsuri: gândim, studiem puțin, poate le și rezolvăm cu texte ori cu concepții, care nu sunt acelea din legile noastre. De aci răsar critici nejustificate de multe ori la adresa legilor noastre, pe care nu le-am cercetat de ajuns, de aci credința că am imitat totul, am copiat că nu suntem capabili de ceva propriu, de aci lipsa a mai multor încercări originale, de aci necunoașterea și nefolosirea lucrărilor românești; de aci și dragostea pentru diplomele streine, deși de atâtea ori s'a dovedit strălucită superioritate a multora din cei care n'au avut norocul să treacă granița pentru învățatură.

De aci și așa de redusă prețuirea celor care scriu românește în domeniul Dreptului, chestiune de care voiu mai vorbi altă dată, de aici ignorarea ori aproape totala lipsă de încurajare a lor.

* * *

Pretuim uneori, este adevărat — și lucrările românești, însă mulți au aerul că le fac o grație, dacă manifestă oarecare interes pentru ele.

Dar și când se acordă favoarea prețuirii, au trecere acelea, în jurul cărora se face, în gazetele zilnice o deosebită reclamă.

De altminteri aceasta ia uneori niște forme nepotrivite pentru o lucrare științifică și care, în alt mediu, ar provoca o justificată surprindere și ar pune și pe autor și pe recensent într-o lumină nu prea favorabilă.

Impresionează mult, în alegere, volumele mari. Valoarea științifică pare a se stabili după numărul paginilor ori după greutate. Puțini vor să afirme că un articol sau o broșură de câteva pagini pretuște dese ori mai mult decât un volum de sute de pagini. Puțini știu că, în țările de cultură, cercetările profunde nu se prezintă totdeauna în volume mari ci mai des în articole și studii mai reduse ca număr de pagini. De aceia la noi nici nu se utilizează revistele decât prea puțin și aproape numai pentru jurisprudența din ele. De aceia nu numai practicienii dar nici cei care se mai îndeletnicesc cu știința nu se prea ostenește să caute articolele răspândite prin reviste, cu privire la chestiunea, care-i preocupă, sau broșurile apărute ori criticile aduse. Mai totdeauna se lucrează ca și când atunci s'a pus, pentru prima dată, problema, ca și când nimeni n'ar mai fi gândit ori scris ceva în românește. De aci și lipsa publicării unor indicațiuni bibliografice despre publicațiile românești; foarte puțini simt această nevoie; fiecare lucrează independent căci dela el începe totul.

Din tot ce se publică la noi cele mai apreciate, cele mai căutate sunt publicațiile de jurisprudență, ori codurile adnotate, fiindcă fără multă oboseală, ai repede la îndemână, aproape tot și pe scurt, cât mai pe scurt... Nici aci, mai nu se face totdeauna alegerea cea mai bună. Inving cele mai bine comercializate și susținute printr-o reclamă continuă și fără limită.

Această mentalitate greșită este în parte explicabilă prin faptul că multe din legile noastre au drept izvoare legile streine, iar învățământul s'a făcut deseori depe cărțile ori în școlile streine. Cred, însă, că am mers prea departe.

Am neglijat prea mult datoria de a ne gândi și la cultura românească. Și de asta suntem vinovați aproape cu toții.

Au greșit și practicienii, au greșit și doctrinariii. Atât în lumea celor ce aplică Dreptul cât și în învățământ și în multe din producțiile științifice a fost și este aceiași mentalitate.

Nici Facultățile de Drept n'au apreciat în destul produsele românești. Nu s'au luat suficiente măsuri pentru încurajarea tezelor și lucrărilor. De altă parte se pare că nu s'a căutat a se aplica în adevăratul lui spirit art. 81 din legea învățământului superior. Acest articol, bârfit, criticat de atâtea ori pe nedrept, coprinde un bun mijloc de recrutarea corpului profesoral și un minunat îndemnat pentru cei ce vor să se devoteze științei. Aplicat în mod riguros, la nevoie modificat în unele părți, ar fi putut provoca o literatură juridică românească mult mai bogată decât aceia pe care o avem și ar fi contribuit puternic la schimbarea mentalității dominante și astăzi.

Academia Română, în ultimii ani, a încurajat, a apreciat și a onorat un număr de lucrări juridice dar, din cauza modului de organizare a premiilor și din lipsă de fonduri, n'a putut să facă tot ceiace ar fi trebuit. Numărul tot mai mare de lucrări prezentate la premii, în fiecare an, uneori întrecând cu mult pe al lucrărilor de alte specialități dovedește că autorii au înțeles dorința Inaltei Institutii de a susține și progresul literaturii juridice naționale.

* * *

Desigur că sunt și excepții la cele arătate aci dar în genere aceasta este starea de spirit. Cine cunoaște realitatea și dorește îndreptare nu poate să tăgăduiască.

Pare că se ivese zorile unei noi concepții, pare a se accentua un curent de prețuire mai exactă și de încurajare a ce-i românești dar pare numai și încă un început. Majoritatea trăim tot cu vechea mentalitate.

Fără îndoială că nimeni nu poate fi contra culturii juridice streine, mai ales în aceste vremuri de afirmare și de recunoaștere a interdependenței dintre grupările omenești și de încercări de unificare internațională a Dreptului. Nimeni n'ar putea avea pretenția absurdă de a înlătura lucrările juridice streine — mai ales într-o țară ca a noastră, unde — cum se știe — izvoarele principale ale legilor sunt luate din alte țări.

Ceiace este de criticat sunt exagerările, care ne-au dus la cele semnalate. Acestea reprezintă o mare greșală și un pericol.

Nu insist asupra considerațiunii că orice popor are datoria să încurajeze producția sa științifică în toate domeniile și deci și în cel juridic.

Cu toate că unii, sub impresia vântului de internaționalizare, o socotesc perimată, totuși ea rămâne valabilă pentru cei ce înțeleg just rostul popoarelor ca individualități în comunitatea internațională.

Afară de această considerațiune sunt texte din Constituție și din legi și regulamente românești care nu pot fi interpretate de cât cu ajutorul lucră-

rilor românești. Pentru ele trebuie să se desvolte și să progreseze doctrina și jurisprudența noastră, căci aci n'au ce căuta produsele streine. Dar — chiar pentru textele identice cu ale legilor streine — nu văd de ce am recurge aproape numai la operele streine când se pot alcătui și la noi tot așa de bune. Dovada că nu suntem inferiori neamurilor celor mai alese pe acest teren s'a făcut și se poate face ori când, mai cu seamă când vom ști să încurajăm elementele cu adevărat de valoare și care nu urmăresc, cu orice chip, câștiguri bănești ori reclamă nepermisă.

Dacă nu ne vindecăm de acea stare sufletească nu putem dovedi însușirile noastre juridice, nu scăpăm de învinuirea că suntem niște copiatori ai Dreptului strein, că suntem o simplă contrafacere juridică a altora, poate chiar o colonie, că suntem incapabili de orice creație originală, și nu putem să ne afirmăm cu tărie ființa noastră ca neam, pe terenul Dreptului. Și aceasta se impune mai ales când și minoritățile din hotarele noastre și streinătatea, necunoscându-ne deajuns, ne judecă greșit.

Am speranța că generațiile de juriști mai tineri vor merge cu curaj spre această țintă și vor reacționa mai cu putere față de cei care s'a gândit și făcut până acum.

Trebuie încurajată, prin orice mijloace, cultura juridică românească, trebuie să înceteze admirația nemăsurată față de cea streină și nu din dispreț ori ură pentru aceasta ci pentru a ne-o desvolta pe a noastră; trebuie să lucrăm în fine așa ca și în cultura juridică a omenirii, neamul nostru să-și aducă toată partea pe care, prin însușirile lui, este capabil s'o dea.

ANDREI RADULESCU

Consilier la Inalta Curte de Casație,
Profesor universitar
Membru al Academiei Române.

CURIERUL LUNEI MARTIE

III

Codul radiofonic. — Prezidarea Curților cu jurați. — Căruia dintre părinți aparține copilul monstru. — Procesele în continuare. — Judecătorii americani. — Certificatul prenupțial. — Intervenții. — O poveste. — In loc de gluma zilei.

Codul radiofonic a devenit o necesitate mondială. Aerul este străbătut de avioane, cari se văd și de unde sonore, cari se aud. Ambele invenții moderne, cer în mod imperios o regulamentare legală. Nicăieri ca în materie de radiofonie, teoria abuzului de drept nu poate juca un rol mai important. Unii au dreptul natural să emită unde sonore și alții pe acelea de a le recepționa. Operațiile acestea însă nu trebuie să stingherească pe nimeni, dar nici nu pot fi stânjenite de alții; chiar între ele trebuie să se respecte. Tribunalele franceze din Arras și Havre și

Curtea de Apei din Douai, au dat decizii recente în această materie, începând a stabili jurisprudența.

În Belgia, la Liege, s'a ținut în zilele de 22—26 Septembrie 1930, al patrulea congres juridic internațional de T. F. S., adoptându-se următoarea moțiune :

„Congresul,
„Confirmând hotărârea luată în congresul dela Roma,
„Considerând că, pentru asigurarea protecțiunii emisiunilor radiofonice din punctul de vedere al dreptului civil „este locul, în starea actuală a dreptului, de a se recurge la „regulele de drept comun în ceea ce privește faptele care constituie delictive sau quasi-delictive.
„Constatând pe de altă parte că faptele ce constituie abuzuri de drepturi și de încălcare a relațiilor de vecinătate „nu sunt considerate la fel pretutindeni și în același mod.
„Emite dorința ca Statele să prevadă sancțiuni civile în folosul acelor cari se folosesc de radiofonie”.

Se cere deci tuturor statelor civilizate, pentru că emisiunile radiofonice au un caracter internațional, să facă legi identice pentru protecția emisiunilor și recepțiilor radiofonice. În special este vorba de a se opri întrebuințarea de către specianșii sau fabricile a aparatelor sau motoarelor electrice care turbură sau împiedică audițiile.

Într-o țară, Franța, în care deși nu se percepe de către Stat nici o taxă din partea amatorilor de radio, jurisprudența a stabilit dreptul civil al acestora de a nu fi turburați în audițiile lor. Proprietarul unei întreprinderi care se folosește de energia electrică, trebuie să uzeze astfel de curent încât să nu supere cu nimic postul de recepție al vecinului. În cazul contrar primul săvârșește un abuz de drept, care îl obligă să desdăuneze pe cel de al doilea de turburarea suferită în trecut, putând fi silit să înceteze pentru viitor.

Când însă un Stat, legiferează incasarea unor anumite taxe, cum s'a făcut și în România, el se obligă implicit a veghea ca audițiile celor ce le plătesc să nu fie cu nimic turburate. Altminteri, taxele nu ar avea nici o justificare. Căci, muzica sau conferințele ce se emit de posturile oficiale ale acelu stat, nu i le cere nimeni; din potrivă, de multe ori ele turbură ascultarea emisiunilor străine, pe care unii radiofoniști le preferă.

În caz de turburare, un stat care încasează taxe de la radiofoniști, angajează propria lui răspundere.

Un cod al radiofoniei, ar fi deci și la noi bine-venit.

În America și-a anunțat apariția „*Jurnalul juridic de radio*”, sub conducerea d-lui Louis Culdwelt, avocat specialist în această materie.

„Această știință prodigioasă — scrie deputatul francez „André Motu, vice-președintele comisiunii lucrărilor publice — care răscolește toate terenurile activității omenesti, „nu poate lăsa indiferenți pe acei cari au controlul vieții „naționale”.

* * *

Prezidarea Curților cu jurați a trecut din nou la președinții de tribunale prin legea dela 1 Ianuarie 1931.

Unul din inconvenientele sistemului actual, care s'a mai practicat în trecut, era că șefii efectivi ai tribunalelor însărcinai cu prezidarea jurațiilor (magistrați), de grade mai inferioare. Astfel la tribunalele cu mai multe secțiuni, primii președinți se eschivau, lăsând în locul lor să conducă desbaterile înaintea jurațiilor pe președinții de secție și chiar pe judecătorii de ședințe, uneori cei mai nou nouți. Din lipsa acestora de experiență, au urmat nenumărate recursuri admise de Curtea de Casație, ceea ce a făcut pe înalții magistrați să se pronunțe hotărât în contra sistemului actual. Acelaș punct de vedere l'a adoptat și consiliul superior legislativ, atunci când și-a dat avizul asupra proiectului devenit lege la 1 Ianuarie 1931.

Această lege a căutat să parze neajunsul semnalat, dispunând că șefii efectivi ai tribunalelor, primii președinți și președinți, nu vor putea fi înlocuiți de magistrații cei mai vechi în ce privește prezidarea Curților cu juri, decât în caz de boală constatată sau alte motive legitime. Faptul că președintele este ocupat cu lucrările tribunalului, nu l-ar dispensa așa dar de a prezida Curtea cu jurați, căci această împrejurare nu poate fi asemănată unui caz de boală sau altă împrejurare identică, care pune pe magistrat în imposibilitate de a lucra în ziua aceea.

Deci, atenție la casări !

Cred că ar fi bine ca Primii-președinții ai Curților de apel, sub auspiciile cărora au rămas Curțile cu juri, să ceară pe cale de circulară șefilor de tribunale, comunicarea amănunțită a modului cum s'au efectuat prezidările ședințelor curților cu jurați, justificând cauzele de împiedecare legitimă, produse cu acest prilej sau mai bine zis „concediile”, sau cel puțin — după părerea noastră, — exercitarea unei alte delegațiuni personale dată președintelui tot printr'o lege specială.

Altmineri, sistemul actual ar degenera și legiuitorul se va vedea silit a reveni la singurul pe care îl aprobă atât consiliul superior legislativ, cât și Înalta Curte de Casație.

* * *

Un copil monstru face obiectul litigiului dintre părinții lui în fața Curții de apel din X. Născut dintr'o căsnicie nefericită, terminată prin divorț, fiecare dintre părinții lui, cer acum ca fenomenul să-i fie lui încredințat.

Mama, spre a convinge prin înduioșare pe judecătorii, arată în petiția în care își expune pretențiile, că fiind bătrână și bolnavă, se găsește în neputință a munci, astfel că singura ei speranță a rămas la câștigul ce l-ar putea obține, expunându-și progenitura vederei publicului prin bâlciuri.

Care ar fi soluția unei astfel de probleme, sub raportul principiilor de drept și umanitate ?

Copilul este acela care are nevoie de îngrijirea și ajutorul părinților lui, cu atât mai mult în împrejură-

rea nenorocită când se prezintă sub înfățișarea unui monstru, datorită adeseori culpei părinților.

Dacă însă aceștia, în loc de a vroi să-l îngrijească, caută a-l obține, pentru a-i specula nenorocirea ?

Când numai unul dintre părinți formulează astfel de pretenții, copilul ar urma să fie încredințat celui-lalt.

Când însă amândoi pretind să li se dea copilul, pentru aceleași motive de revoltătoare imoralitate, credem că soluția ar putea fi găsită mai curând în preceptele înțeleptului *Solomon*, decât în tratatul savantului *Planiol*. În asemenea caz ar urma să fie luat dela părinții nedemni și încredințat „*Asistenței publice*”.

Dar există la noi o asemenea Asistență ? Iată o întrebare, la care nu am putea răspunde.

* * *

Despre procesele în continuare am arătat în una din precedentele cronici, câtă stânjenire aduc la judecarea afacerilor sorocite în zilele când urmează ca cele d'întâi să fie desbătute.

Până la o modificare pe cale legislativă în această privință, d-l Prim-Președinte al Curții de apel din Iași, a hotărât ca anul acesta să puie în aplicare un sistem care ar da satisfacție atât legii, cât și intereselor împričinaților.

Continuările se vor lua, în sensul legii, la începutul ședinței, dar ele nu vor ține mai mult decât până la ora 3 după amiază. Cu alte cuvinte câte două oare de continuare zilnic până la terminarea completă a desbaterilor. *Restul timpului va fi rezervat pentru judecarea proceselor sorocite zilnic.*

Credem că, până la modificarea legii, de soluția aceasta s'ar putea folosi toate instanțele noastre judecătorești, căci nu trebuie să uităm că cine are gust să se întindă la vorbă, trebuie să știe că face aceasta pe socoteala lui, iar nu în dauna celorlalți împričinați.

* * *

Judecătorii americani erau considerați drept modelul magistraților independenți și corecți. A trebuit ca faimoasa prohibiție să dea loc la o epidemie socială cu tendințe de înfrângere, pentru ca acești judecători să sufere de boala contrabandei de alcool. Căci *bootlegerii* se recrutează din toate straturile sociale și au ajuns să înroleze în rândurile lor dintre cei mai de văz judecători. La aceasta se reduce coruptibilitatea, care a făcut acum de curând ravagii în lumea nouă de peste ocean și despre care s'a scris în presa mondială.

Căci dacă au rămas acolo încă unii judecători, a căror conștiință nu poate fi cumpărată cu tot aurul din lume, în schimb s'au descoperit judecători adevărați „*Knight of the itching palm*” (cavaleri ai mâncărimei de palmă), în cele mai bine cunoscute tribunale.

Aceste constatări le face, acum de curând, cunoscutul romancier și mare călător francez, *Jean Joseph Renaud*, în unul dintre cele mai răspândite cotidiene.

* * *

Certificatul prenupțial este subiectul tezei de doctorat în drept, pe care a susținut-o d-ra Laura Biardeau, înaintea Facultății de drept din Paris. Profesorul Pinard, autorul unui proiect de lege, prin care se obligă viitori soți că în ajunul efectuării căsătoriei să prezinte un certificat medical de sănătate, nu și-a văzut realizarea părerilor sale în această problemă socială, căci acest proiect doarme în cartioanele parlamentului francez.

Necesitatea unor asemenea constatări de sănătate, între doi tineri cari vor să se unească, este evidentă, scopul căsătoriei fiind în prim rând de a da societății copii sănătoși, cari să formeze mai târziu cetățeni viguroși.

Cât despre cei bolnavi, credem că li s'ar putea permite unirea între dânșii, atunci când nu există pericol ca unul să agraveze boala celuilalt.

Reforma însă s'ar izbi de două mari dificultăți. Într-întâi, sunt boli cari în anumite faze nu se pot cunoaște. Apoi, am văzut atât de multe certificate medicale de complezență în cariera noastră, încât să ne fie permis a ne îndoi de sinceritatea acestor constatări.

Vorbeam despre aceasta cu un medic francez. Se pare că lucrurile s'ar petrece cu totul altfel și că nu există sumă cu care să se poată cumpără bunăvoința unui medic. Cu atât mai bine.

Dat fiind că este o chestiune care depinde de „*quantumul sumei*”, urmează că numai oameni într-adevăr săraci ar prezenta la căsătoria lor certificate medicale conforme cu realitatea.

Problema pe care teza tinerei doctorese o pune din nou în discuție, rămâne deci să fie rezolvată mai târziu, cel puțin în România.

* * *

Intervenții. — *Ranson* a comparat virtutea magistratului cu aceea a femeii. Comparație însă nu din punctul de vedere al noțiunii de cinste, care pentru fiecare dintre cele două elemente, trebuie privită din două direcții în totul diferite. La femeie cinstea este sentimentul care îi apără puritatea corpului, pe când la bărbați în general și la judecători în special, *sufletul* trebuie să rămâie neîntinat.

Dar, lăsând la o parte aceeași deosebire, comparația de mai sus devine perfect adevărată. *Ranson* o relevă numai sub aspectul reputației în societate. Dar și tentațiile sunt de aceeași natură în amândouă cazurile: *aurul*, care nu este în realitate decât o înșelătoare himeră pentru cei slabi și nepregătiți a rezista.

Femeia ca și magistratul trebuie să le respingă. Fiecare face însă gestul acesta după temperamen-

tul său. Este bine însă ca acest gest să fie cât mai rezervat și mai ales discret.

Atunci când un magistrat spune că i s'au oferit prilejuri și totuși el nu a cedat, face impresia unei femei care se laudă că bărbații i-au făcut prezenturi cu anumit scop, pe care ea le-a respins. În amândouă cazurile cei cari ascultă surâd și gândesc :

— „Se vede că suma nu a fost destul de mare!” Iarăși, un sfat pe care îl dau colegilor mai tineri, este să nu caute în asemenea împrejurări a face tocmai contrariul de ceea ce au fost rugați. Aceasta este o altă fază a nedreptății, care și ea păcătuiește destul de grav în contra noțiunii de Dreptate.

E bine ca în asemenea împrejurări, dacă intervenția i-a revoltat într'atât încât nu se pot stăpâni, să cedeze cumpăna altui coleg. Dacă însă aceea nu se poate, din diferite împrejurări, atunci după ce prima soluție *ab irato* le vine în minte, să-și zică :

— „Acum, să văd ce ași fi făcut, dacă cutare nu îndrăznea să-mi vorbească?” Și așa să decidă, ca și cum cutare nu i-ar fi spus nimic, cași cum cutare nici măcar nu ar exista.

Facem aceste reflexiuni, pentru că le socotim necesare acum când fie din pricina unor nenorocite scăderi întâmplare în rândurile corpului nostru, fie din împrejurarea nu mai puțin nenorocită a unei ciuntiri de salarii cari aruncă pe mulți dintre noi la discreția soartei — ceea ce lumea știe perfect de bine, — fenomenul morbid al intervențiilor este pe calea unei acute epidemii.

* * *

O poveste. — Nuvelistul francez *Maurice Renard*, în „*Ce petit coeur inquiet*”, apărută acum de curând, tratează următorul subiect:

D-ra Suzanne Bernier, este capricioasa, frumoasa și mai ales bogata fiică a unui mare industriaș. La locuința lor somptuoasă, vine într'o bună zi o femeie plângând, „palidă și rău îmbrăcată”. Suzana deprinsă a face pomana celor nevoiași, vrea să-și deschidă pungulița de argint, dar femeia o oprește. Ea nu a venit să-i ceară bani. Iată încă ce se întâmplase. Fiul acestei femei, Alexandru, îndrăgostindu-se de o depravată, a furat bani dela stăpânul său, pentru a satisface capriciile amantei.

— „Câți bani îi lipsesc?” întreabă Suzanne, care vrea din nou să deschidă punga. Dar femeia cu gestul o oprește pentru a doua oară, povestindu-i printre suspine că pentru acest fapt, fiul ei a fost dat în judecata tribunalului corecțional, că mâine avea să aibă loc procesul și că la ședință trebuia să ia cuvântul, pentru a face rechizitoriul, substituul Servant...

Acum abia Suzanne înțelege, căci substituul Servant era unul dintre candidații la mâna ei, poate cel mai agreat. Servant, mândrul, imparțialul și consti-

inciosul magistrat! Avea acum prilejul să-l încerce spre a vedea cât de mult ține la dânsa.

Suzanne promite nenorocitei femei că va face tot ce-i stă prin putință și telefonează imediat lui Servant, care aleargă la dânsa. Când îi spune pentru ce l'a chemat, acesta cam încruntă din sprincene, dar își vine repede în fire și îi răspunde:

— „Ești rău informață Suzanne, căci la ședința de mâine nu sunt eu acela care urmează să ia parte, dar un coleg al meu”.

În gândul lui Servant, care mințea, încolțise la moment ideea de a cere șefului parchetului, ca la ședința de a doua zi să fie înlocuit cu alt substitut.

Inutil să spunem că nuvela se sfârșește prin căsătoria Suzanei cu Servant și neglijează a mai arăta ce pedeapsă a căpătat funcționarul necorect, care a pus mâna în banii stăpânului său.

Relevăm însă modul dibac, în care magistratul a știut să iasă din încurcătură.

Sistemul ar putea fi adoptat în „Manualul bunului magistrat”.

* * *

In loc de gluma zilei. — Soțul unei doamne din societatea zisă bună, este prevenit la cabinetul de instrucție pentru fraude săvârșite în administrația băncii pe care o conduce. Mandatul de arestare fiind gata semnat, doamna în chestiune, fiind în culmea disperării, își amintește că pe când era în pension avusese de colegă pe soția unui înalt magistrat din localitate. Dă atunci fuga la dânsa și plângând îi cere ajutorul la membrii Camerei de punere sub acuzare.

Soția magistratului, inteligentă și nucalită, stă puțin pe gânduri și la insistențele fostei sale colega, care îi vorbea suspinând în lacrimi, îi răspunde liniștit:

— „Dă, draga mea, de vorbit cu dânsii este ușor, dar...” Cealaltă încântată, nu așteaptă sfârșitul și stergându-și lacrimile, gata deja să zâmbească:

— „A! scumpa mea, cât îți sunt de recunoscătoare!”

— „Stai, dragă, nu te grăbi. La Camera de acuzare sunt trei membri. Dacă le adresezi vreo rugăminte, știi ce se întâmplă?”

„Unul dintre dânsii promite și nu face.

„Al doilea nici nu-ți promite și nici nu face.

„Iar al treilea, nici el nu promite, dar face tocmai contrariul de ceia ce l'ai rugat”.

Soția bancherului fuge și astăzi.

EUGEN PETIT.

1 Martie 1931.

P. S. — Când semnez aceste rânduri, primesc volumul în care d. J. G. Cohen avocat, din București și consilier la Consiliul nostru legislativ, publică interesante conferințe pe care le-a ținut la Faculta-

tea de drept din Paris, asupra principiilor din noul proiect de Cod de comerț român.

Asupra acestor conferințe, cari au fost publicate în Buletinul Societății de legislație comparată, vom reveni într'un viitor curier.

E. P.

ANTE-PROECTUL CODULUI COMERCIAL și SOCIETAȚILE COMERCIALE

Constituirea și funcționarea societăților

Au fost revăzute, completate și desăvârșite dispozițiunile referitoare la nașterea, viața, administrația, organele tuturor societăților și în special a celor anonime, cele mai importante dintre ele.

Relativ la acestea din urmă s'a păstrat vechiul și experimentatul sistem al autorizării tribunalului. El a fost extins și societăților cu răspundere limitată.

Tribunalul e chemat, ca și mai înainte, a verifica, după documentele și actele ce trebuiesc depuse, dacă condițiunile legale au fost îndeplinite și deci dacă constituirea s'a făcut în cadrul codului comercial.

E sistemul numit și al omologării judicțare (das System des Normativbestimmungen).

Sentința de autorizare va fi depusă la oficiul registrului comerțului, spre a fi înregistrată și publicată în *Monitorul Oficial*.

Pentru celelalte s'a prevăzut numai înregistrarea actului de constituire a lor sau a declarațiunii asociaților ce-i ține locul.

Înregistrarea se va face în baza unei încheieri a judecătorului oficiului ce va fi publicată în *Monitorul Oficial*.

Societățile, atât cele cu caracter personal cât și a cele de capital, nu sunt considerate ca legal constituite decât după îndeplinirea acestor formalități.

Pentru ca dispozițiunile legale să fie îndeplinite și cei ce iau inițiativa formării unei societăți să aducă la îndeplinire prescripțiunile impuse de legiuitor s'a prevăzut că numai societățile legal constituite se bucură de personalitatea juridică.

Societăți nule și neregulate. — Societatea în nume colectiv sau în comandită simplă care nu este constituită prin act autentic sau prin declarațiune la oficiu, nu are ființă.

În aceeași situație se află societatea pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni care nu a fost constituită prin act autentic.

Prin urmare legiuitorul le-a considerat inexistente. Ele nu au nici o existență internă, contractuală.

Constituie această măsură un progres? E de meditat puțin pentru o serie de considerațiuni.

Sistemul nulității absolute aplicat strict, în lipsă de dispozițiuni legale, prezintă multe inconveniente.

Terții ce intră în relațiuni de afaceri cu societatea cunt prejudiciată. Obligațiunile contractate de aceasta vor fi izbite de nulitate, dat fiindcă au fost semnate de o persoană inexistentă.

Față de ei vor fi responsabili numai acei cu cari au contractat. Creditorii sociali vor veni în concurență cu acei personali asupra patrimoniilor acestora.

Societatea nu va putea fi declarată în stare de faliment din cauza lipsei unui subiect de drept.

„Non già a danno dei soci irregolari discendono le pretese conseguenze del difetto di soggettivazione della società, ma piuttosto si rivolga contro i creditori della società che pure hanno agito conoscendo l'esistenza ed in attesa delle sua regolarizzazione” (6).

Inconvenientele acestea devin și mai grave cu cât societatea a funcționat mai multă vreme și se găsește în stare de prosperitate. Numărul terților ce intră în raporturi cu aceasta se mărește pe fiecare zi de activitate a ei.

Aceste inconveniente au fost verificate în special în Franța.

Legislațiunea sa a fost bazată pe principiul nulității. Aplicarea sa, cu toate consecințele ce-i sunt inerente, ur fi dat naștere, după juriștii francezi, unui adevărat haos juridic.

„Societatea fiind nulă *ab initio* nu a avut nici o existență; ea nu a putut produce *nici un efect* juridic, pentrucă *ea nu a creat de cât o fantomă*, o iluzie ce trebuia să dispară pe dată ce nulitatea sa a fost declarată. *Toate efectele normale* ale funcționării societăților *trebuiau să se șteargă*. Pactul social fiind lipsit de orice valoare juridică, *societatea era socotită* că nu a avut nici *un patrimoniu al său*, independent de acel al *asociaților*” (7).

De aceea, în practică, ținându-se seamă de aceste urmări dezastruoase s'a căutat, pe cât a fost posibil, în jurisprudența franceză a se atenua efectele sistemului nulității.

Grație ei s'a ajuns la construirea societăților de fapt.

Tot din această cauză nulitatea pentru lipsa de act a fost mărginită în proiectul italian din 1925 numai la societățile pe acțiuni. Existența societăților „*intuitu personae*” se poate stabili pe cale judecătorească. Sentința va ține loc de act constitutiv și va fi trecută în registrul de comerț.

Chiar mărginită aplicarea sa numai celor dintâi și încă criticele formulate rămân fondate.

Tot atât de criticabil e regimul adoptat pentru societățile în nume colectiv sau în comandită simplă ce nu au îndeplinit celelalte formalități legale.

Prin articolul 125 din anteproiect se prevede că, dacă nu s'a cerut înscrierea societății sau nu s'a făcut publicarea în Monitorul Oficial, asociatul *care nu este în culpă are dreptul să ceară îndeplinirea formalităților* de mai sus.

Nuși are explicația de ce acest drept e acordat numai asociatului ce nu e în culpă și nu fiecăruia dintre tovarăși. Restricția introdusă nu are nici un rost.

Lipsa întregirii și publicării nu va putea fi opusă de aceștia celor de al treilea.

Până la constituirea legală a societății acel care lucrează în numele ei răspunde nelimitat și solidar pentru operațiunile sociale la care ia parte.

Asociații cari nu au luat parte la aceste operațiuni răspund numai în limitele contractului de societate.

Soluția dată e în plină contradicție cu principiul pus de art. 118 că numai societatea legal constituită se bucură de personalitatea juridică.

Dacă aceasta nu e atribuită celorlalte, deci dacă ele sunt lipsite de o autonomie patrimonială, cum se poate acorda dreptul creditorilor sociali de a urmări nu numai pe cei ce au contractat cu ei, dar și *patrimoniul so-*

cial format sau ce ar trebui să fie format din mizele asociaților?

În afară de aceasta dacă societatea este lipsită de personalitate juridică și contractul nu poate săși producă efectele sale în afară *erga omnes*, cum se poate totuși ajunge la soluția de a i-se atribui unele efecte externe.

Care este fundamentul acestui drept, căci aceasta este sensul formulei că: „*asociații ce nu au luat parte la aceste operațiuni răspund numai în limitele contractului social?*”

În sfârșit care este conform anteproiectului soarta societăților anonime sau în comandită pe acțiuni pentru constituirea cărora nu s'au îndeplinit toate formalitățile legale?

Prin articolul 145, alin. 2 se prevede că, dacă au trecut 15 zile dela data actului fără ca fondatorii să fi făcut cerere pentru autorizarea de funcționare a societății, sau nu au cerut înscrierea ori publicarea în Monitorul Oficial, fiecare asociat poate pretinde într'un termen de 15 zile dela expirarea termenului de mai sus, îndeplinirea acestor formalități sau distragerea sa, dela îndeplinirea obligațiunilor asumate prin adărea la constituirea societății.

De asemenea prin articolul 141 se stabilește că din ziua publicării în Monitorul Oficial a sentinței de autorizare a funcționării societății, aceasta e legal constituită.

Oare îndeplinirea acestei formalități, a înregistrării și autorizația de funcționare ar avea darul de a face să dispară toate viciile de care e izbită alcătuirea societății? Produc ele o purgă a acestora?

Pare că da, deși la o atare soluție nu ar fi trebuit să se ajungă de cât în baza unui text special formulat în acest sens, așa precum a procedat Bonelli în proiectul său referitor la societățile neregulate.

„Dopo la trascrizione, e scorso per le società per azioni il termine per l'opposizione di cui all'art. 103, i vizi di costituzione riscontrabili nell'atto, quando non inducano nullità del contratto a sensi dell'art. 107, non possono dar adito che ad azioni personali in responsabilità contro i promotori o gli amministratori da parte di chi se ne dimostri danneggiati” (8).

Nu s'a mers prea departe în această direcțiune?

Credem că nu, de și s'ar putea ridica oarecare obiecțiuni contra soluției adoptate.

Fără îndoială controlul tribunalului și colaborarea judecătorului oficiului registrului e o garanție că formalitățile legale vor fi aduse la îndeplinire.

Dar dacă, cu toată vigilența depusă, dispozițiunile referitoare la constituirea lor nu sunt respectate sau contractul social însuși e viciat, trebuie să se meargă până la a le considera pe acestea ca fiind condițiuni secundare pentru alcătuirea valabilă a lor, a căror călcare poate fi purgată prin înregistrare și publicarea în Monitor?

Pe ce se bazează această diferențiere ce se face între formalitatea publicării și înregistrării și celelalte?

Care este criteriul ce ar determina stabilirea unei deosebiri între ele?

Îtală de ce în Italia s'a propus înlocuirea acestui sistem cu cel german.

În Germania s'a adoptat o altă soluție în privința societăților pe acțiuni.

Acestea sunt considerate că *există ca atare*, în baza § 200. H. G. B., *din momentul înregistrării lor*.

6) *Mossa*, op. loc. cit., p. 205.

7) *Hémar*d, *Traité théorique et pratique des nullités de sociétés et des sociétés de fait*, p. 5.

8) *Bonelli*, *La società irregolare e il progetto di nuovo codice di commercio*, Riv. di dir. com., 1924, I, p. 424 și urm.

Inregistrarea nu are însă darul de a acoperi toate neregularitățile ce au fost comise cu ocazia constituirii societății.

Se face o deosebire între *formalitățile esențiale* (Wesentliche Vorschriften) și *cele secundare* (Unwesentliche Vorschriften) impuse pentru alcătuirea lor.

Numai nerespectarea acestora din urmă nu are nici o influență asupra eficacității înregistrării și constituirii societății. În privința lor înregistrarea produce efectele purgii.

Călcarea celorlalte duce la nulitatea societății.

Conform art. 309 H. G. B.: orice asociat sau membru al consiliului de administrație sau de supraveghere poate cere nulitatea societății, dacă contractul de societate nu conține condițiunile esențiale prescise de art. 182 alin. 2, sau dacă una dintre aceste condițiuni este nulă.

În baza art. 182, al. 2 H. G. B. sunt considerate ca elemente esențiale firma și sediul social, obiectul întreprinderii, indicarea capitalului, modul de numire și compunere al consiliului de administrație, forma în care trebuie să se facă convocarea adunărilor generale și publicațiile relative la societăți.

Sunt însă și nulități virtuale.

De câte ori legiuitorul, prescriind îndeplinirea unei formalități, întrebuițează cuvântul „*muss*“, neobservarea ei duce la nulitatea societății, întrucât ea e considerată ca esențială.

Cuvântul „nulitate“ întrebuițat de legiuitorul german nu trebuie luat în sensul sau strict. Efectele nulității sunt similare acelorale ale unei dizolvări.

Verificarea aporturilor în natură. Nimic mai dificil într-o societate anonimă de cât prețuirea aporturilor în natură.

Supraevaluarea lor a dat naștere la o serie de inconveniente. Dispozițiunile din vechiul cod comercial nu împiedicau fraudele la care ele puteau da naștere.

De aceea prin ante-proiect s'a impus obligația verificării lor prin experți speciali.

Măsura luată nu este o inovație a comisiunii.

Soluția a fost practică în Germania încă din anul 1884.

În adevăr, prin art. 289 al legii din 1884 relativ la societăți se prevedea posibilitatea verificării lor din partea unor persoane (*reviseurs*) străine ce nu participau la fundarea societății și ale căror păreri erau socotite, tocmai datorită acestei împrejurări ca sincere și reale.

Instituția a trecut din această lege în codul comercial german din 10 Mai 1897.

O instituție similară prezintă și legislația engleză. Și în acest stat există persoane specializate în controlul societăților. Ele sunt cunoscute sub denumirea de „*Chartered accountants*“. Numirea lor se face de adunarea generală la cererea acționarilor. Dacă adunarea generală refuză, *Board of Trade* poate numi unul sau mai mulți auditori, pentru a examina afacerile sociale.

Nu este însă suficient să se prevadă numirea lor. *Trebuiesc luate măsuri, prin o lege specială, pentru a se asigura o bună recrutare a acestora.*

Imparțialitatea, cunoștințele lor generale și speciale în materie trebuiesc verificate și garantate. Aceasta se impune mai cu seamă la noi în țară, întrucât experiența relativă la *prestigiul experților numiți în diferite afaceri de instanțele judecătorești a dat rezultate cam triste.*

În Germania camerele de comerț au fost autorizate, prin legea din 10 Aprilie 1897, de a forma corporații

de „*reviseurs*“. Acestea întrunindu-se au supus unor condițiuni comune desemnarea și datoriile lor profesionale. Ele sunt astfel alcătuite în cât asigură o bună recrutare a membrilor lor și o valoare morală neîndoișoasă a acestora.

În Anglia s'a făcut același lucru. În baza unui act regal din 11 Mai 1880 funcționează asociația corporativă cunoscută sub denumirea „*the Institute of chartered accountants in England and Wales*“.

Intrarea în ea se face pe cale de cooptare. Ea e foarte geloasă de prestigiul ei și de aceea cooptarea se face în condițiuni foarte severe. Acel ce intră în ea nu poate exercita funcțiunea de expert decât după ce a trecut examene ce trebuiesc să denote la candidați pe lângă posedarea cunoștințelor generale, știința și practica tinerii registrelor și a dispozițiunilor legale relative la societăți.

După sistemul adoptat de anteproiect numirea experților se poate face în adunarea constitutivă la cererea oricărui subscriitor.

Cererea trebuie să fie admisă prin votul a trei părți din capitalul în numerar reprezentat în adunare (art. 137).

Numirea lor e obligatorie cu ocazia acordării autorizației de funcționare din partea tribunalului (art. 140).

Nu credem că e necesară o dublă expertiză, una facultativă făcută cu ocazia întrunirii adunării constitutive, alta obligatorie impusă de tribunal. Aceasta complica sistemul în mod inutil și dă naștere la cheltuieli.

Acționarul nu va avea curajul să pretindă în adunare numirea de experți. Chiar dacă o va face, cererea lui va întâmpina o altă dificultate. Va trebui să obțină quorumul fixat de anteproiect. Rar el va va fi realizat.

Și atunci de ce să nu se păstreze și impună numai evaluarea obligatorie? Nu există nici o rațiune.

Chiar în urma acestei evaluări, pentru o mai desăvârșită garanție și pentru a se împiedica posibilitatea de speculare a acțiunilor ce reprezintă aporturile în natură, imediat după alcătuirea societății, se impune interzicerea transferării lor pe timp de doi ani.

„En voici la raison. Les fondateurs sont pressés de liquider les actions de leur entreprise et d'exploiter l'engouement ou la crédulité du public. La loi modère cet empressement. Elles les obligent à rester associés deux ans, pendant lesquels ils suivront les destinées de la société“ (9).

De aceea ea a fost introdusă în Franța prin legea din 1893, art. 2.

Măsura a fost adoptată și prin art. 168 al proiectului italian din 1922.

Promotorii. Drepturile lor. Situația juridică a promotorilor societăților pe acțiuni e precizată.

În vechiul cod comercial nu exista de cât un singur articol relativ la drepturile părților de fundator.

Jurisprudența a încercat, când ocaziunea i s'a prezentat, să suplinească această lacună legislativă. Ea s'a străduit a stabili statutul lor juridic ținând seama de necesitățile practice.

Nu era însă suficient. Era necesară intervenția legiuitorului pentru a le fixa un regim care să înlăture pe de o parte pericolele ce le prezintă crearea lor, iar pe de altă parte să le asigure foloasele acordate de legiuitor, avându-se în vedere utilitatea prezentată de ele.

Anteproiectul a precizat noțiunea de fundator. Prin

art. 146 s'a arătat că sunt considerați ca fondatori acei ce au luat parte la întocmirea statutelor, sau au concurat sub orice altă formă la constituirea unei societăți.

De asemenea prin art. 149 s'au stabilit drepturile lor. Ei nu vor putea primi de cât o participare nu mai mare de 10% din beneficiile nete anuale, din care în prealabil s'au dedus cotele de amortizare, rezerva și sumele necesare pentru distribuirea unui prim dividend de 5% acționarilor.

Beneficiul nu le poate fi acordat pe un termen mai mare de 5 ani. Plata se va face în baza bilanțului regulat aprobat.

Această participare trebuie aprobată de adunarea generală constitutivă și la ea nu vor fi admiși de cât fondatorii recunoscuți prin actul constitutiv.

Părțile de fondator vor fi reprezentate prin titluri de dividend. *Ele nu acordă proprietarilor lor calitatea de asociat.* Titularii lor nu pot lua parte la adunările generale, nici discuta bilanțul.

În acest fel s'a determinat caracterul juridic al părților de fondator, *transându-se* vechea controversă doctrinală relativă la ele, *aceea dacă sunt acțiuni sau creanțe.*

Dacă titularii lor nu pot lua parte la adunările generale, oare toate deciziunile luate de acestea le sunt opozabile?

Ar reeși că da. De aceea ni-se pare că s'a mers prea departe în această direcțiune. O deciziune a adunării generale poate fi îndreptată direct contra lor, pentru a le modifica sau ridica drepturile acordate. Cert că, dacă la baza sa există fraudă, ea ar putea fi atacate conform principiului cunoscut *fraus omnia corrumpit.*

Dar dacă acest element lipsește, care va fi situația? *Ar trebui și în acest caz luată o măsură. S'ar impune a li se acorda dreptul de a ataca și aceste deciziuni.* Acționarii nu sunt *investiți cu autoritatea suverană în societate pentru a realiza atari atentate.* Prin luarea acestor măsuri ei săvârșesc o *adevărată detournare de putere.*

Pentru a se înlătura posibilitatea comiterii unui astfel de abuz s'au luat, prin diversele legislații, și alte măsuri.

Așa prin legea franceză din 29 Iunie 1929 s'a dispus că deciziunile adunărilor generale care ar avea ca rezultat modificarea directă sau indirectă a drepturilor părților de fondator trebuie să fie aprobate și de adunarea generală a acestora.

În afară de aceasta credem că termenul legal de cinci ani de participare la beneficii e prea mic. El ar putea fi dublat fără inconvenient.

De asemenea s'ar putea prevedea obligativitatea verificării și pentru părțile de beneficiu.

Cauza remunerării este munca pe care fondatorii pretind că au desfășurat-o în folosul societății pentru constituirea ei sau cheltuelile suportate de ei cu această ocazie.

Experții vor examina dacă beneficiarii săi au prestat realmente vreun serviciu în acest sens.

Dacă din cercetările lor va rezulta negativă, ei o vor arăta-o. În acest fel ei vor împiedica ca părțile de fondator să devină în practică o primă acordată lenei sau o concesiune datorită raporturilor de camaraderie.

S'ar putea de asemenea prevedea imposibilitatea negocierii acestor titluri, cel puțin pe un interval de timp egal cu acel fixat pentru acțiunile ce reprezintă aporiturile în natură.

D. GALEȘESCU-PYK

Profesor de Drept comercial și Maritim comparat
Cernăuți.

(Va urma).

AIUREA ȘI LA NOI

La vârsta de 74 de ani, s'a stins la Versailles, în Franța, Gustave Le Poittevin, fost președinte la Curtea de apel din Paris.

Munca depusă de acest magistrat pe tărâmul juridic, este în deajuns de cunoscută și la noi.

Monumentala sa lucrare *Code d'instruction criminelle annoté* se găsește în biblioteca mai fiecărui jurist

Voesc să subliniez prin rândurile de față cât de frumoasă și înălțătoare a fost viața și activitatea acestui magistrat francez, care a lucrat și a scris până în ultimele sale zile.

Modest sau poate amărît, la moartea sa nu s'a ținut nici un discurs.

Și totuși — spune d. Clément Charpentier, dela care împrumutăm datele de mai jos, — câte lucruri s'ar fi putut spune ca elogiul al președintelui Le Poittevin!

Celor cari îl solicitau să primească președinția societății generale a închisorilor și legislației criminale, le arăta motivele care-l făceau să ezite.

„Știți, spunea dânsul, că am numeroase și grele ocupațiuni, că am importante lucrări în curs și că una mai ales, al meu *Cod de instrucție criminală adnotat*, care trebuie să stea alături de *Codul penal adnotat* de Garçon, mă preocupă mult. Nu vreau să rămână neterminat.

Cu toate sforțările sale, *Codul de instrucție criminală adnotat* n'a putut fi terminat, lucru pe care dânsul îl regreta chiar în ultimele momente înainte de a muri.

A fost președinte la Societatea generală a închisorilor; a studiat reforma judiciară, ordinul medicilor, codurile penale spaniole și chineze, noua legislație din Brazilia.

Ca scriitor, Le Poittevin, lasă, afară de *Codul de instrucție criminală* neterminat, numeroase articole în revistele de drept din Franța.

Dicționarul formular al Parchetelor și Poliției judiciare, apărut în ediția 6-a în 1928 și care cuprinde patru volume, a servit procurorilor și auxiliarilor parchetului din Franța să-și îndeplinească în mod sigur funcțiunile lor, încă dela apariția acestei lucrări, adică din 1884.

Dar activitatea savantului jurist nu s'a mărginit aci. A dat consultații cu competență și autoritate nediscutate diferitelor mari administrațiuni.

Avizele sale motivate atât pentru ministrul de război cât și cel al marinei franceze, contribuiesc la cunoașterea istoriei dreptului

administrativ francez din ultimul sfert de secol.

În timpul războiului, fidel la post, asista prin consiliile sale pe marele director d. Matter, devenit în urmă procuror general la Curtea de Casație, — care a fost la noi în țară cu ocazia congresului penal, — și dădea consultațiuni juridice ministerelor de război și marină, care-l chemau înainte de a lua vreo decizie.

Se poate spune — zice Clément Charpentier în *La France Judiciaire* — că dacă dreptul a fost respectat de către armatele franceze, se datorește în mare parte opiniilor exacte date de eminentul magistrat.

Gustave le Poittevin mai preda procedura penală la facultatea de Drept din Paris.

Ca magistrat și jurist căuta să aplice și în practică principiile pe cari le profesă la catedră sau pe fotoliul de magistrat.

Nici o circumstanță, nici o intervenție, nici o chestiune de oportunitate nu-l putea distra de la datoria sa. Doar o bunățate adâncă putea să-l facă să atenueze rigoarea aplicării textului.

Din cauza caracterului său, a avut adeseori neplăceri în cariera sa. Astfel pe când era judecător de instrucție la tribunalul Seinei a fost trecut pentru câțva timp la secția 7-a cunoscută sub numele de „la petite Sibérie“.

Este asemenea de remarcant că Le Poittevin, autorul emerit al procedurii penale, n'a cunoscut onoarea de a fi funcționat la Curtea de Casație.

Și doar lui — qui avait l'âme d'un „arrétiste“ — nu i se putea face obiecțiunea că ocupându-se prea mult cu publicistica nu-i mai rămâne timp pentru redactarea hotărârilor.

Să fie oare „la politique, cette plaie du monde judiciaire“, după cum se exprimă decanul academician Henri Robert, cauza acestei nedreptăți?

Aceasta nu l'a împiedicat însă, ca în ultimii ani ai carierei sale, să primească unanimă mărturie de respect și de stimă, ca președinte al secției a 9-a a Curții de apel din Paris.

Ca pensionar, el colabora cu activitate la Comisiunea superioară de daune de război și în Comisiunea superioară a chiriilor.

Plin de admirațiune pentru activitatea laborioasă, puțin obicinuită și de unii chiar rău privită la noi, a savantului magistrat francez, am ținut să relev pentru tinerii noștri colegi, figura acestui președinte care muncă „jusqu'à ce que les feuilles lui tombent

des mains“ spre a-l cunoaște și dacă e posibil a-l imita.

Socotesc că reducerea îndrăzneată și modicitatea salariilor ce primesc nu-i va fi descurajat până într'atât, iar impozitul „de sacrificiu“ nu le-a tăiat încă elanul profesional.

N. JAC. CONSTANTINESCU

Președinte la Curtea de Apel București

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. I-a

Audiența de la 2 Aprilie 1930

Președinția D-lui EM. MICLESCU, Președinte

Gr. Pronin cu Iulia Chiropol

Decizia No. 1126

Basarabia. Legi locale. Se aplică tuturor persoanelor cu domiciliul permanent acolo, nu numai pentru băștinași.

Basarabia. Legi locale. Nu au fost precizate de nici o legiuire cari sunt aceste legi?

Basarabia. Fii naturali recunoscuți de tată prin acte scrise publice sau private. Dreptul lor în succesiunea tatălui. Condiții.

1. În Basarabia aplicându-se legiurile locale, norma aceasta trebuie observată nu numai pentru băștinași, ci și pentru toate persoanele, care s'au așezat acolo cu domiciliul permanent și și-au manifestat astfel în chip neîndoelnic intenția de a deveni locuitori statornici ai acestei provincii.

Norma aceasta a fost interpretată în acest sens și de Senatul Ocărnuilor Rus.

2. Nici o dispoziție legislativă nu a precizat cari sunt legiurile locale din Basarabia.

Este însă cert că, trebuiesc considerate ca atare norme de drept aflătoare în Moldova la 1812, cuprinse în Obiceiul pământului, Pravila lui Vasile Lupu, Hrisoavele Domnilor, Dreptul Roman și cel Greco-Roman, denumit cu expresia generală de Basilicale, precum și Manualul lui Armenopol.

În Basarabia s'a întrebuițat mai ales Manualul lui Armenopol și adunarea de legi a lui Andronache Donici, apărut în Moldova la 1814 și care împreună cu Sobornicescul Hrisov din 1785 al lui Al. Mavrocordiu au fost socotite ca legiuri locale. Aceste Manuale nu au fost adevărate legi, ci au servit numai drept călăuză pentru a cerceta și folosi legile împărătești, Dreptul Roman și Greco-Roman, din cari au fost scoase în mare parte. Ele trebuiesc interpretate cu ajutorul acestor izvoare ale lor, izvoare cari au fost întrebuițate la noi cu putere de lege, când obiceiul pământului, pravilele, sau hrisoavele nu hotărâau altfel.

3. După novela 117 cap. II al lui Justinian și cartea XXVIII titlu IV parag. 49 din Basilicale rezultă că, pentru a se recunoaște fiilor naturali, recunoscuți de tatăl lor, prin acte scrise, publice sau private, drepturi în succes, tatălului egale cu ale aceluia legitim, nu se cere să fi existat căsătorie, ci, afară de celelalte cerinți, numai ca mama să fi fost liberă și ea să fi avut dreptul să contracteze o căsătorie valabilă cu tatăl copilului.

Manualele lui Armenopol și al lui Donici cuprind aceiași regulă, după care dacă un bărbat a avut un fiu sau o fiică cu o femeie liberă, cu care putea să contracteze căsătorie, și a spus, într'un anumit mod că, este fiul sau fiica lui, fără să adauge „natural“, aceștia sunt

copii legitimi și se bucură de toate drepturile prevăzute pentru copii legitimi.

Din novela 117 din Basilicale și Armenopol rezultă că, această recunoaștere se poate face fie printr'un act public oficial, autentic, sau prin act privat, subscris de trei martori demni de încredere, fie prin testament, fie prin amintiri ale faptelor sale (activității sale), cari erau mențiuni private.

De altfel în vremea lui Justinian recunoașterea copiilor naturali se putea face nu numai prin formele cunoscute: căsătoria subsecventă oblația la curie, rescriptul principelui, ci și prin instrumentul dotal care proba căsătoria, prin testament, iar după novela 117 și în forma arătată mai sus.

Pentru recunoașterea de către tată, în Basarabia, a copiilor naturali, care are loc după legiuirile locale, procedura civilă rusă nu prevede nici o formalitate iar art. 1460-1-7 se referă numai la legitimarea copiilor naturali în urma căsătoriei părinților nu la recunoașterea lor după legiuirile locale.

Curtea,

Ascultând citirea raportului d-lui Consilier Andrei Rădulescu,

pe d-nii av. P. Arsentiev și Seb. Teodorescu în desvoltarea și combaterea motivelor de casare și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de către Grigore Grigorievici Pronin în contra deciziei No. 134 din 928 a Curții de apel Iași secția I-a.

Având în vedere deciziunea atacată cu recurs din care rezultă că Grigore Grigorievici Pronin, recurent, a chemat înaintea Tribunalului Chișinău, pe intimata Iulia Gheorghievna Chiropol pentru a i se recunoaște dreptul la succesiunea defunctului Gheorghe Alexievici Pronin, în calitate de nepot frate;

Că Tribunalul a respins această acțiune; că sentința primei instanțe a fost atacată cu apel de către recurentul de azi, la Curtea din Chișinău, care prin jurnalul No. 1851 din 924, constatând dispariția recurentului Grigore Grigorievici Pronin, și încetarea mandatului dat de către acesta, avocatului Gherasim Romancenco, a suspendat judecarea apelului; că declarându-se recurs. contra jurnalului de suspendare, înalta Curte prin decizia No. 2351 din 925, a casat acest jurnal și a trimis cauza spre a fi judecată de Curtea din Iași, care a respins apelul recurentului Grigore Grigorievici Pronin.

Că pentru a decide astfel Curtea de apel constată că din actele depuse în cauză rezultă că defunctul Gh. Alexievici Pronin și cu intimata Iulia Gheorghievna Chiropol originari din Rusia s'au stabilit de mai mulți ani în Basarabia, având domiciliul permanent în Chișinău; că actele prin care Gh. Al. Pronin a recunoscut de bună voie pe intimată de fiică a sa, și pe care aceasta își întemeiază drepturile sale de succesiune, au fost făcute în timpul cât locuiau în Basarabia și în formele cerute de legiuirile locale; că deci potrivit art. IV din introducerea codului civil rus, a regulamentului pentru organizarea Basarabiei din 29 Aprilie 1918, a așezământului pentru administrarea Basarabiei din 29 Februarie 1928, cum și a interpretării dată de Senatul Ocârmuitor rus, prin decizia No. 22 din 912, rezultă că în speță sunt aplicate legile locale, cu atât mai mult cu cât nu vin în conflict direct cu statutul personal al intimătei Iulia Chiropol, de oarece din

actul ei de naștere se stabilește că este fiica Fedei Ce-repenova necăsătorită.

Că susținerea recurentului Grigore Grigorievici Pronin, că în calitatea sa de nepot de frate al defunctului Gh. Pronin, și în lipsă de alte rude în grad mai apropiat cu defunctul, el urmează potrivit legilor locale Armenopol, cartea V titlul 8 ed. Ministerul de Justiție, trad. de I. Peretz pag. 1705, 1710 și Donici cap. 37, cum și art. 1241 c. civ. rus, — să moștenească pe defunctul Gh. Pronin, este neîntemeiată, de oarece, din manualele lui Armenopol și Donici din paragr. 63 al așezământului Basarabiei, din novelele 18 cap. V, 89 cap. 12 și 117 ale lui Justinian, din Basilicale cartea 28 titlul IV sholia respectivă, din influența dreptului canonic și din decizia Senatului ocârmuitor rus rezultă că în Basarabia, copiii naturali recunoscuți de tatăl lor prin acte scrise publice și private, sunt considerați de drept copii legitimi și au dreptul la moștenirea acestuia la fel ca și copiii legitimi; că în speță, intimata fiica naturală a def. Gh. Pronin, recunoscută de acesta prin acte publice și private ca fiică a sa, este singura moștenitoare în drept de a veni la moștenirea lui Gh. Pronin.

Că mai motivează Curtea de fond, formele prevăzute de art. 1460 1—7 pr. civ. rusă, nu pot fi aplicate în speță, de oarece este vorba de o recunoaștere din partea tatălui a unui copil natural iar nu de o legitimare prin căsătorie subsequentă, despre care vorbeste aceste texte.

Că pentru ca recunoașterea unui copil natural să fie valabilă, este necesar ca mama copilului să fie o femeie liberă, cu care tatăl să se fi putut căsători; că această recunoaștere să rezulte din acte publice sau private din care să reiasă clar voința părintelui de a recunoaște, și în fine acele acte să nu cuprindă cuvintele de natural sau naturală de oarece în acest caz, nu mai poate fi vorba de recunoașterea fiului sau fiicei naturale.

Că, stabilește Curtea, din cele 10 scrisori depuse în cauză, și emanate dela defunctul Gh. Alex. Pronin, acesta o numea pe intimată „fiica sa” iar pe soțul acesteia „ginerele său”, și pe fiica lor „nepoată”, fără să adauge în ceia ce privește pe intimată cuvântul de naturală; că în 1903 a cerut dela Poliție să i se elibereze un pasaport pentru el și „fiica sa”, azi intimata Iulia Chiropol; că în actul de căsătorie a lui Mihail Chiropol cu intimata, Baroana Iulia Gheorghievna Heizling, autoritățile bisericești specifică că este născută Pronin; că intimata a fost crescută de tatăl său def. Pronin, care a înscris-o la școală cu numele lui, și a prezentat-o în societate ca atare, apoi a măritat-o și înzestrat-o, împrejurări pe care recurentul nu le-a contestat.

Că deci conchide Curtea de fond, intimata întrunește condițiile cerute de lege pentru a putea fi considerată ca recunoscută, și ca atare are dreptul de a lua întreaga succesiune a lui Gh. Alexievici Pronin, asupra averii căruia a și fost pusă în posesiune prin decizia No. 2 din 921 a Curții de apel Chișinău secția II-a.

Având în vedere că intimata Iulia Chiropol a susținut că înainte de a se cerceta motivele de recurs trebuie a se examina obiecția sa că, în speță este autoritate de lucru judecat, derivând din decizia Curții de apel Chișinău s. I-a No. 2 din 4 Ianuarie 1921, excepțiune pe care deși n'a făcut recurs întrucât a dobândit câștig de cauză în apel, socotește că o poate invoca și astăzi.

Având în vedere că prin jurnalul Curții de apel Iași secția I-a No. 2607 din 927 s'a constatat că prin

considerentele jurnalului dela 4 Iunie 1923 Curtea de apel Chișinău a înlăturat acest mijloc de apărare al intimitei.

Având în vedere că prin decizia No. 2 din 4 Ianuarie 1921 Curtea de Apel Chișinău s. II-a, rămasă definitivă și executorie a recunoscut pe Iulia Chiropol ca singură moștenitoare a lui Gh. Pronin și a dispus trimiterea ei în posesie, respingând cererile celorlalți moștenitori între care era și recurentul de azi.

Considerând că chiar dacă s'ar mai putea ridică această excepție de către intimată, ea este nefondată pentru că nu sunt întrunite toate elementele lucrului judecat; că în adevăr în decizia No. 2 din 4 Ianuarie 1921 obiectul procesului era trimiterea în posesie, pe când obiectul procesului de față este reclamarea proprietății și a tuturor drepturilor din succesiunea defunctului Gh. Pronin.

Având în vedere că decizia Curții de Apel din Iași secția I-a No. 134 din 928 este atacată cu recurs pentru 3 motive:

Văzând primul motivul de recurs care e astfel formulat:

„1) Violarea și greșita interpretare a art. 65 din așezământul pentru cărmuirea Oblastiei Basarabiei și regulilor statutului personal, cu exces de putere; toate acestea în sensul că intimata nu i s'a putut aplica legile locale privitoare la capacitatea și statutul ei civil”.

Având în vedere că, prin acest motiv, recurenta susține că nu se puteau aplica intimitei legile locale din Basarabia, de oarece ea era originară din Rusia de răsărit, din ținutul Ecaterinburg și fiica naturală a unei țărănci, Fecla Cerepenova, care nu se dovedește a fi avut vre-o legătură cu Gheorghe Pronin, așa că era supusă codului civil rus; că de altfel și Gheorghe Pronin, de a cărui succesiune este vorba, era originar din ținutul Smolensk și nu apare în Basarabia decât în anul 1895, deci și el era supus tot codului civil rus; că, în aceste condițiuni nu trebuiau aplicate legile locale din Basarabia.

Având în vedere că instanța de apel a constatat că atât defunctul Gh. Pronin cât și intimata Iulia Chiropol, deși originari din Rusia, s'au stabilit de mult timp în Basarabia și au avut domiciliul permanent aci, în orașul Chișinău, unde intimata îl are și acum; că actele din care se stabilește că ea a fost recunoscută ca fiică de Pronin au fost făcute când se aflau în Basarabia și cu formele prevăzute de legile locale.

Considerând că întrucât este stabilit că în Basarabia se aplică legiurile locale, această normă trebuie observată nu numai pentru băștinași ci și pentru toate persoanele, care s'au așezat acolo cu domiciliul permanent și și-au manifestat astfel în chip neîndoelnic intenția de a deveni locuitori statornici ai acestei provincii.

Considerând că, în acest sens a fost interpretată norma aceasta și de Senatul ocârmuitor; că art. 63 din așezământul cărmuirii Oblastiei Basarabiei din 1928 la care se referă recurentul, prevede în genere că „în afacerile procesuale se vor lua de bază legile locale ale țării” fără a face vre-o distincțiune; că nu mai e nici o rațiune să se facă distincțiune între persoanele, care sunt născute în Basarabia și cei care sunt născuți în alte părți ale imperiului, dar sunt stabiliți definitiv în această provincie; că, mai ales, domiciliul permanent poate îndreptăți pe cineva să fie socotit locuitor al Basarabiei și să reclame aplicarea legilor locale; că

astfel fiind, față de constatările făcute, Curtea de apel n'a voit așezământul citat și n'a comis nici un exces de putere și deci motivul de casare este nefondat.

Văzând al doilea motiv de casare astfel formulat:

„2) Greșita interpretare și violare a art. 65 din așezământ pentru cărmuirea Oblastiei Basarabiei, art. 9 pr. civ. rusă Nov. 117 cap. 41 a lui Justinian, Cartea 28, titlul 4, cap. 49 a Basilicalelor, §§ 1185 și 1786 din cartea V, titlul 8 a Hexablibionului lui Armenopol și cap. 37 par. 1 din Manualul Legilor împărătești a lui A. Donici, cu exces de putere; toate acestea în sensul că art. 65 din susmenționatul așezământ a menținut în Basarabia numai statu-quo existent înainte de Anexie, nedecretând nici o lege în plus; art. 9 pr. civ. rusă în sensul că nu s'a aplicat legea în vigoare și în sensul ei exact, ci o Scolie, care nu e lege și chiar acesta în sensul greșit, iar însăși legea-novelei 117, cap. 2 și Basilicalelor cart. 28, titl. 4, cap. 49 și art. 1785 și 1786 din Armenopol, i s'a dat interpretarea complet greșită că ar conține norma de legitimare și de acordarea, copiilor naturali, a dreptului de succesiune, deci s'a aplicat textele străine priciniei, chiar și unei astfel greșite interpretări, Curtea a adăugat o greșită calificare a actelor prevăzute în susmenționatele texte ale lui Armenopol, Donici, Novella și Basilice și Scolie fiind actele prezentate de intimată altele decât cele prevăzute în texte”.

„Violarea art. 45 titlul 2 cap. 6 din Basilicalele, Nov. 118, cap. 2 a lui Justinian, §§ 1705, 1710, 1711 din cart. V titlul 8, Hexablibionului lui Armenopol, cap. 37 § 1 din manualul legilor (lui A. Donici), art. 1154 și 1157 cod. civ. rus cu exces de putere toate acestea în sensul că în lipsa ascendenților și descendenților, moștenirea, după lege, revine la frații și surorile decușului și copii fraților, și nu altor persoane”.

Având în vedere că prin ucazul imperial de la 5 August 1812, prin alte ucazuri și prin regulamentul provizoriu pentru ocârmuirea Oblastiei Basarabiei din 29 Aprilie 1918 s'au lăsat în vigoare normele de drept anterioare anexării, denumite cu diferite expresii, ca legiuri locale, obiceiuri, privilegiile locale, dreptățile și obiceiurile moldovenesti, obiceiul pământului; că, în urma unor informațiuni trimise cu oarecare grabă de aci, Senatul Ocârmuitor al Rusiei a socotit ca legiuri locale în Basarabia Manualul lui Armenopol, Manualul lui Andronache Donici și Sobornicescul Hrisov al lui Alex. Mavrocordat; că prin așezământul ocârmuirii Oblastiei Basarabiei din 29 Februarie 1829, cu toate măsurile care tindeau la rusificare, s'a prevăzut că în afacerile procesuale se vor lua ca bază legile locale iar în caz de insuficiență acestora, se vor ține în seamă legile rusești afară de județele Ismail și Akerman, unde se vor aplica numai legile rusești, pentru că în ele nu sunt moldoveni; că această dispoziție a fost menținută și în legile posterioare și se află înscrisă și în art. 4 din introducerea codului civil rusesc.

Considerând că, deși s'au menținut legiurile locale în Basarabia, totuși nu s'a precizat definitiv care sunt acele legiuri; că rămâne însă cert că trebuie a socoti ca atare izvoarele de drept aflătoare în Moldova la 1812; că este stabilit că normele juridice erau cuprinse în Obiceiul pământului, în pravila lui Vasile Lupu, în hrisoavele Domnilor, în dreptul român și greco-roman, denumit cu expresia generală de Basilicale precum și în Manualul lui Armenopol.

Considerând că în Basarabia s'au întrebuințat însă mai ales Manualul lui Armenopol și adunarea de legi a lui Andronache Donici, apărută în Moldova la 1814,

care împreună cu Sobornicescul Hrisov din 1785 al lui Alex. Mavrocordat fuseseră socotite ca legiuri locale.

Considerând că aceste manuale nu au fost legi în adevăratul sens de azi al cuvântului și nici nu au fost investite cu această calitate de către Ruși în Basarabia ci au servit numai drept călăuze, mijloace de îndrumare pentru a cerceta și folosi legile împărătești, dreptul roman și greco-roman, din care au fost scoase în cea mai mare parte.

Considerând însă că din felul cum au fost prezentate autorităților rusești, din modul cum a fost recomandat cel puțin Manualul lui Armenopol de către Senatul rusesc „spre a servi de călăuză în Oblastie”, din aplicarea lor timp de peste un secol, rezultă că au fost socotite aproape ca legi, în tot cazul ca norme de drept, destinate să servească pentru rezolvarea litigiilor și stabilirea drepturilor, îndeplinind astfel în fapt rolul unor legi.

Considerând că, independent de această chestiune, aceste manuale, potrivit principiilor admise în general, trebuiesc interpretate cu ajutorul izvoarelor lor, romane și greco-romane; că aceasta se impune cu atât mai mult cu cât acele izvoare, au fost întrebuintate la noi, cu putere de lege când Obiceiul pământului, pravilele sau hrisoavele domnești nu hotărâu altfel.

Având în vedere că în speță după paragraful 1785 din Armenopol (ed. Ministerului de Justiție), cine are un fiu firesc sau o fiică dintr-o femeie slobodă, cu care s'ar fi putut împreună și prin nuntă, și întocmeala săvârșită cu întărirea notarului, sau iscălită însăși cu mâna lui și iscălit cu 3 martori vrednici de credință, sau în diată, sau prin orice alte amintiri ale pricinilor sale, va spune, că el sau ea este fiul sau fiica lui, neadăugând cuvintele: firesc sau firească, asemenea copii se socotesc legiuiți și legea noastră le dă lor dreptul să moștenească tot deopotrivă cu copii legiuiți; pentru că din aceasta se lămurește că el s'a împreunat cu mama prin căsătorie legiuită”.

Că după paragraful 1786 „iar dacă cineva, având câțiva copii de aceștia din astfel de femei, va da mărturie în chipul arătat numai pentru unul din ei, o asemenea mărturie a tatălui, dată unuia dintre copii, e de ajuns pentru aceea că și ceilalți au primit dreptul de copii legiuiți”.

Având în vedere că Manualul lui Donici în cap. 37 despre moștenirea cea fără diată, paragraful 1 după ce prevede că, potrivit pravilei, sunt în numărul fiilor celor drepti și aceia care au fost născuți cu femeie slobodă cu care apoi tatăl s'a căsătorit, prevede asemenea și când cineva având fiu sau fată din femeie slobodă va da mărturia sa în scris, fiind încredințată și de martori vrednici de credință, mărturisind că, este fiu sau fiică și neadăugând firesc sau firească fată, să se socotească în numărul celor drepti fii, însă numai pe arătatul tatăl-său va moșteni luând numai legiuita parte”; că la sfârșitul aceluia paragraf se adaugă: „iar cel ce nu se naște prin nuntă legitimă nu poate moșteni pre tatăl său, ci numai pre mama sa și pre buna sa despre mamă”.

Având în vedere că izvoarele textului din Armenopol, asupra căruia s'a discutat de părți și de instanțe, sunt — cum se poate lesne vede — Basilicalele și în special cartea XXVIII titl. IV parag. 49, iar acest text este reproducerea aproape identică a Novelei 117 cap. II a lui Justinian.

Având în vedere că, în ceea ce privește izvoarele lucrării lui Donici, cu referire la această chestiune, sunt

arătate chiar de el, în mod precis, în ediția I din 1814 anume: Bas. 28, 4, 49 și Nov. 117, 2 iar spre sfârșitul paragraf. 37 citează Bas. 46, 1, 18 și 45, 2, 13, care vorbesc de copii naturali și care servesc interpretărilor spre a lămurii nedumerirea ce ar părea că rezultă din sfârșitul acestui paragraf.

Considerând că odată cunoscute izvoarele citatelor texte din Armenopol și Donici, interpretarea lor devine mult mai ușoară și înlătură ca inutile multe discuții.

Având în vedere că în Novela 117 cap. II a lui Justinian, textul de bază al problemei de față, se prevede formal: „praeterea etiam illud sancire nobis visum est si quis filium vel filiam ex libera uxore cum qua matrimonium consistere potest, suscipit et in instrumento sive forensi, sive sua ipsius manu conscripto et subscriptionem trium testium fide dignorum habente, vel in testamento, vel ad acta illum, vel illam filium suum, vel filiam esse dicat, nec addat naturalem, ut liberi illi legitimi sint, neque ab ipsis ulla alia probatio exigatur, sed omnibus iuribus fruantur, quae legitimis liberis leges nostrae praebent, quique quum illorum pater eos, ut dictum est, liberos suos vocaverit. Exinde enim eum etiam cum matre eorum legitimum habuisse matrimonium probatur, ut neque ab illa ad matrimonii fidem alia probatio requiratur. Si vero, pater, qui multos habet ex eadem muliere liberos, uni ex illis quocunque ex praedictis modis testimonium praebuerit: reliquis etiam ex eadem muliere natis ad jura legitimorum uni a patre datum testimonium sufficiat”.

Având în vedere că acest text, cum s'a arătat mai sus, este reproduș cu mici diferențe în Basilicale, cartea XXVIII titl. IV parag. 49; că între aceste diferențe constatăm că în loc de „ex libera uxore cum qua matrimonium consistere potest” s'a zis „ex libera muliere, quacum connubium erat”, text care s'ar traduce, după recurență „dela o femeie liberă cu care a existat o căsătorie”, ceea ce ar însemna că în Basilicale s'a părrăsit sistemul din Novela 117 și se cere să fi existat chiar căsătorie; că deoarece se știe că prin connubium nu se înțelege căsătorie ci dreptul de a contracta o căsătorie valabilă, textul din Basilicale corespunde în totul sistemului din Novele, care prevede: „cu care să se poată face o căsătorie”; că orice îndoială, în această privință dispăre mai ales dacă se compară textul grec al Novelei cu textul grec al Basilicalelor și se vede că sunt absolut identice și corespund ca traducere cu textul latin din Novela: „o femeie liberă cu care poate face, cu care poate contracta o căsătorie”.

Considerând că din această cercetare a textelor rezultă limpede că pentru a se recunoaște fiilor naturali, de care e vorba aci, drepturi egale cu ale celor legitimi nu se cere să fi existat căsătorie ci, afară de celelalte cerințe, numai ca mama să fi fost liberă și ea să fi avut dreptul să contracteze o căsătorie valabilă cu tatăl copilului.

Având în vedere că în Armenopol textul elen („cartea V titlul VIII No. 85, edit. Heimbach, corespunzător paragraf. 1785 traducerea românească) este reproducerea celui din Novela 117 și din Basilicale, iarăși cu foarte mici diferențe, care n'au importanță pentru cauza de față; că în special cuvintele invocate de recurent spre a dovedi că se cerea existența căsătoriei sunt aceleași din Novela 117 și din Basilicale și chiar traducerea latină nu mai este cea din Basilicale „quacum connubium erat”, ci, „cum qua nuptiae contrahi possunt”.

Având în vedere că nu se dovedește cert că în Moldova n'ar fi fost cunoscut Manualul lui Armenopol în forma veche elenă și că Rușii ar fi menținut ca legiuire locală firma neogreacă a lui Spanos; că nici din această formă nu reese că s'ar fi cerut să fi existat căsătoria, ci numai însușirea, dreptul de a face o căsătorie legitimă; că chiar de ar fi vre-o îndoială din cauza celor două redacții, desigur că trebuie să se dea precădere aceleia, care e conformă cu izvoarele lucrării și aceasta este necontestat textul elen.

Având în vedere că întrucât și textul respectiv din Donici (cap. 37 par. 1) este întocmit tot cu ajutorul aceluiași izvoare, Novela 117, 2 și Bas. 28, 4, 49; nu poate fi interpretat decât în același sens ca și izvoarele sale și ca Armenopol, de care desigur a fost influențat; că dacă în acest manual nu sunt reproduse întocmai cuvintele din arătatele izvoare, aceasta nu îndreptățește altă interpretare pentru că nu trebuie uitat că Donici însuși, cum spune în prefață, a înțeles să ajute și să dea o povățuire celor ce voiau să se folosească de în-părăteștile pravile, din care lucrarea sa era numai o „adunare cuprinzătoare în scurt spre înlesnirea celor ce se îndeletnicesc întru învățătura lor, cu trimiterea către cartea, titlul, capul și paragraful“ acestor pravile; că deci textele din Donici ca de altminteri mai toate textele vechi, nu trebuiesc interpretate strict literar ci totdeauna în legătură cu izvoarele lor, așa că chiar dacă vorbele „numai pe arătatul tatăl său va moșteni luând numai legiuirea parte“ ar naște oarecare îndoeli, acestea trebuiesc înlăturate față de înțelesul clar al izvoarelor, la care face trimitere chiar Donici și în care se prevede formal că fiul sau fiica recunoscută prin vre-unul din mijloacele specificate se va bucura de aceleași drepturi ca și copii legitimi; că, chiar de ar fi vrut să inoveze Donici, părerea sa n'a putut deveni o normă de drept obligatorie.

Că dacă în Donici nu se mai menționează partea din izvoarele anterioare, din care ar reesi că prin acea recunoaștere s'ar proba existența căsătoriei, aceasta se aplică prin formele cerute mai târziu pentru căsătorie, altele decât în vremea lui Justinian; că indiferent de deducția ce s'ar face din acea recunoaștere, și de faptul că o astfel de deducție se mai putea face ori nu, dispoziția referitoare la drepturile prevăzute pentru astfel de copii a rămas — și ea nu poate fi desființată.

Considerând că din toate acestea se vede că și Armenopol și Donici cuprind aceiași regulă, după care dacă un bărbat a avut un fiu sau o fiică cu o femeie liberă, cu care putea să contracteze o căsătorie și a spus, într'un anumit mod, că este fiul sau fiica sa, fără să adauge „natural“, aceștia sunt copiii legitimi și se bucură de toate drepturile prevăzute de legi pentru copiii legitimi.

Considerând că în ceia ce privește modul cum se putea recunoaște fiul sau fiica, din Novela 117, din textul citat din Basilicale, din Armenopol rezultă că se putea face, fie printr'un act public, oficial, autentic sau prin act privat, subscris de trei martori demni de încredere, fie prin testament, fie prin amintiri ale faptelor sale (activității sale), care desigur erau menționate private.

Considerând că în speță Curtea, examinând anumite scrisori, telegrame, cărți poștale, certificate de studii, petiție către Prefectura Chișinău pentru pasaport, a constatat că Gh. Pronin a numit pe Iulia Chiropol ca fiică a sa, fără de a adăuga cuvântul „natural“ și apreciind a stabilit că aceste acte întrunesc condițiile

cerute de textele arătate pentru ca intimata să fie socotită fiică legitimă a lui Pronin.

Că de altfel se constată că în vremea lui Justinian recunoașterea copiilor naturali se putea face nu numai prin formele cunoscute: căsătorie subsequentă, oblație la curie, rescriptul principelui, ci și prin instrumentul dotal, care proba căsătoria, (Nov. 89), prin testament, iar după Novela 117 și în forma arătată mai sus, care s'a păstrat în Basilicale, în Armenopol și în în parte și în Donici.

Că, fără a mai discuta celelalte texte și puncte din acest motiv, care n'au importanță pentru rezolvarea litigiului de față, din cele expuse se vede că instanța de apel — independent de anumite păreri ale sale cu privire la textele și edițiile cercetate — n'a violat textele și principiile de bază și nici n'a denaturat actele, pe care s'a întemeiat pentru a da decizia atacată astfel că și motivul II de recurs este nefondat.

Văzând al treilea motiv care este formulat astfel:

„3) Greșita interpretare și violarea art. 9 și art. 1460 1—7 din proc. civ. rusă, cu exces de putere, în sensul că art. 9 pr. civ. rusă prevede că legile în vigoare sunt obligatorii pentru rezolvarea pricinilor, iar legea de legitimare, singura ce se aplică în Basarabia, era cea din art. 1460, 1—7 pr. civ. rusă“.

Considerând că în speță nu este vorba de o legitimare a copiilor naturali în urma căsătoriei părinților ci de o recunoaștere făcută de tată; că art. 1460—1—7 pr. civ. rusă se referă numai la o legitimare făcută după căsătoria părinților și pentru care trebuiesc a se îndeplini înaintea Tribunalului formalitățile prevăzute de acel text; că în speță recunoașterea, în Basarabia, pentru care pr. civ. rusă nu prevăzuse nici o dispoziție, urma a se face după legile locale, cum s'a specificat mai sus; că hotărând în acest sens Curtea de Apel n'a violat nici art. 1460—1—7 nici art. 3 aceiași procedură și n'a comis nici un exces de putere; că prin urmare nici acest motiv nu este întemeiat.

Că, astfel fiind recursul trebuie respins ca nefondat.

Apreciind asupra cheltuelilor de judecată Curtea le fixează la suma de lei 6.000.

Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul etc.

NOTA. — Decizia Inaltei Curți de Casație, secția I, ce publicăm mai sus, rezolvă chestiuni foarte importante cu privire la aplicarea legilor locale din Basarabia tuturor persoanelor cu domiciliul permanent acolo, nu numai pentru băștinași, și stabilește, cu'n lux de argumente, că fiij naturali, recunoscuți de tată prin acte scrise publice, sau private, au dreptul în succesiunea tatălui lor.

Pentru rezolvarea acestei chestiuni s'a avut în vedere interpretarea dată de Senatul Ocârmuitor Rus și normele de drept aflătoare în Moldova la 1812, cuprinse în Obiceiul pământului, Pravila lui Vasile Lupu, Hrisoavele Domnilor, Dreptul Roman și cel Greco-Roman denumit cu expresia generală de Basilicale, precum și Manualul lui Armenopol și al lui Andronache Donici și cari, împreună cu Sobornicescul Hrisov din 1785 al lui Al. Mavrocordat, au fost socotite ca legiuiri locale. De asemenea

s'a avut în vedere și Novela 117 Cap. II a lui Justinian.

Motivarea acestei decisiuni iese din comun. Se recunoaște că redactorul ei este un jurist de frunte și un adânc cunoscător al Dreptului vechi românesc.

ISCOD.

RECENZII

LIMBAJUL JURIDIC, de Radu Dimiu. 75 pag. Lei 40 Ed. „Curierul Judiciar” 1930.

D-l Radu Dimiu a intrat, dacă nu mă înșel, ca avocat în Palatul Justiției. Avea toate însușirile necesare unei cariere sigure și unei ascensiuni rapide. A preferat totuși, sbuciumului — cu efecte efemere — al barei, viața senină și cu trainice urmări a magistraturii, care-i da și răgazul, cu toată activitatea sa uimitoare de judecător, să cultive statornic și cu succes știința dreptului.

Dar din pregătirea anterioară de cultură universală — atât de prețioasă, cu cât e mai rară azi — și din trecerea prin lumea avocaților, d-sa a rămas probabil impresionat de cultul formei și înzestrat cu un miraculos spirit de observație. Imbinate, aceste însușiri ne explică recentul său studiu despre *limbajul juridic*, excelent ca formă și extrem de interesant în fond.

D-l Dimiu a ascultat atent pe avocații, cari pledează și pe împričinații, pe cari îi întrebă „în exercițiul funcțiunii”. Cine și-ar fi putut închipui — dintre unii ca și dintre ceilalți — ca într-o vreme în care lumea e atât de grăbită și neglijența atât de răspândită, un magistrat e atent nu numai la *fondul* vorbirilor petrecute înaintea sa, ci și la *forma* lor. (Exemplarul, acum mărturisit, poate fi salutar; el va determina probabil, o mai îngrijită exprimare pe viitor înaintea unui examinator atât de minuțios).

Și în orele libere (cari vor mai fi oare acelea, în surmenata activitate de azi), D-sa a citit (nu numai concluzii, memorii și acte în vederea deliberării și hotărârii, ci și pledoarii celebre strănse în volum și monografii despre arta de a judeca și convinge).

Rezultatul acestor lecturi și experiențe ni-l redă într'un studiu, care are tot fondul unei monografii și tot farmecul unei convorbiri. După ce d-sa face o încercare de a determina limbajul juridic românesc re pe vremuri (cuvinte din bătrâni) reamintindu-ne excelența sa monografice despre *judecățile de altă dată*, și argumentează apoi temeinic necesitatea unei limbi oficiale naționale, trece la analiza limbajului juridic al împričinațiilor, grefierilor și avocaților, arătând cum emotivitatea, lipsa de cultură sau atenție suficientă, dorința de a întrebuița expresii „radicale” neînțelese, produc în afară de „argot”-ul caracteristic, un limbaj care-și are uneori savoarea sa particulară, dar alteori constituie desigur regretabile lipse de ținută și înțelegere.

Astfel dacă, de ex., răspunsuri ca acestea:

— Ce purtare are cutare în comună?

— N'are nici o purtare.

sau

— Soții, cari se despart, au copii?

— *Au unul* (și apoi adaugă cu un aer tainic) fiindcă celalt e făcut cu jandar'ul.

sau

„Reclamanta mi-a vorbit vorbe murdare strigând că sunt doamnă, nu domnișoară, i-am răspuns și eu echivalent.

sau

„Inculpatul fiind beat, i-a pus mâna la bunele moraburi în fața lumii”.

pot provoca surâsul, altele sunt desigur regretabile.

Autorul mai face o analiză interesantă a *pledoariei* ca istoric și gen oratoric, arătând evoluția modului de a pleda, condițiile legale ale pleoariei, cuviința în pleoarie și însușirile de fond și formă ale unei bune pleoarii.

D-sa se mai ocupă apoi de limbajul judecătorilor, arătând cât de necesar este ca el să se adapte priceperii împričinaților spre a nu da loc la scenă ca (citez):

— Ce *profesiune* ai?

— Sunt *minoră*.

sau

— *Intimat*, ceri respingerea *recursului*?

— Nu, domnule, eu sunt plugar.

Agrementată cu citațiuni bine alese și variate, *causeria* d-lui Dimiu se citește cu o reală plăcere și este de un real folos, justificând excelența apreciere, pe care în prefața volumului i-o face Inaltul Magistrat și reputatul scriitor — membru al Academiei — d-l Andrei Rădulescu.

ALEX. VELESCU.

CODUL MUNCII, întocmit de D. Constantinescu, Inspector General în Ministerul Muncii. Tip. Curierul Judiciar.

Prin înființarea în 1920 a Ministerului Muncii, o complexă legislațiune care ocrotește pe muncitori a fost elaborată, fie sub inspirațiunea convențiunilor internaționale de muncă ale Genevii, transpunând în legi naționale dispozițiunile internaționale, fie sub imperiul necesităților interne, prin alipirea la Vechiul Regat a unor bogate regiuni industriale.

Cunoașterea acestor complexe dispozițiuni legale este astăzi mult ușurată prin *Codul Muncii*, care cuprinde toate legile privitoare la ocrotirea muncii și a muncitorilor, întocmit sub îngrijirea d-lui D. Constantinescu, *Inspector general și conducătorul Studiilor și Statisticii muncii*, un profund cunăscător al chestiunilor muncitorești.

În acest cod, cu multă îngrijire alcătuit, se cuprind toate legile care reglementează viața muncitorească ca: legea pentru reglementarea conflictelor de muncă, legea pentru sindicatele profesionale, legea pentru reglementarea migrațiunilor, legea repausului duminical, legea căminului de ucenici, eliberării titlurilor de capacitate profesională, organizării serviciului de inspecție a muncii, organizării Camerilor de muncă și Consiliului superior al muncii; ocrotirii muncii minorilor și femeilor și duratei muncii, contractelor de muncă, etc.

În *partea a II-a a Codului Muncii*, ni se redă diverse dispozițiuni relative la muncă din alte legi și regulamente, de pildă, legea sanitară, încurajării industriei naționale, organizării casei muncii C. F. R., contribuțiunilor directe, etc.

În *partea III-a a Codului Muncii*, ni se redă dispozițiuni relative la deciziile Conferințelor interaționale ale muncii de la 1909—1928.

În sfârșit în *Anexe* ni se redă legea pentru ratificarea Tratatului de muncă încheiat între Franța și România; legea pentru protegurea muncii indigene, etc.

Codul Muncii astfel cum a fost întocmit de d-l D. Constantinescu umple o lacună și aduce un mare serviciu Patronilor, Asociațiunilor muncitorești, Magistratilor și Avocaților, pe care îi preocupă chestiunile muncitorești.

Codul costă 150 lei, și se poate procura dela *Direcțiunea de Studii din Ministerul Muncii*.

E. C. DECUSARĂ

A apărut: *STUDII DE PROCEDURĂ CIVILĂ*, Vol. I de Gh. Popescu, Președinte la Trib. Ilfov. Vol. format mare cuprinde 116 pag. — *Prețul 80 lei*.